

IVN-krant 5e jaargang, nummer 3, november 2000

Nieuwsbrief Internationale Vereniging voor Neerlandistiek

Inhoud:

Nederland en Nederlandstalig België: burens met verschillende culturen, Marie-Thérèse Claes en Marinel Gerritsen	2
‘De schittering van het alledaagse’, habilitationsschrift Judit Gera besproken door Aniko Daroczi	7
Enquête Veertiende Colloquium Neerlandicum	9
CD-ROM Nederlands als bronnentaal	11
Zomercursus Nederlandse taal en cultuur 2001	14
Zojuist verschenen... ..	15
Gereduceerd abonnement Grote Van Dale op cd-rom	20
Vacatures:	21
a. Berkeley	
b. Londen	
c. Louvain-la-Neuve	
Tentoonstellingenagenda	24
Elisabeth Eybers-Beurs	28
Berichten van buiten de muren	29
Berichten van binnen de muren	33
Bericht uit Woubrugge	35
Colofon	36

Een gratis abonnement? Zie colofon op p. 36!

Marie-Thérèse Claes
Institut Catholique des hautes Etudes Commerciales (Brussel)
Université Catholique de Louvain

Marinel Gerritsen
Katholieke Universiteit Nijmegen

Nederland en Nederlandstalig België: burens met
verschillende culturen.
Een cursus interculturele communicatie voor docenten
Nederlands in het buitenland

1 *Waarom een cursus "cultuur van België en Nederland"?*

In het vreemdetalenonderwijs realiseert men zich meer en meer dat het voor een goed verloop van de communicatie in een vreemde taal belangrijk is de cultuur van de sprekers van die vreemde taal goed te kennen. Daarbij hanteert men de term cultuur in de antropologische betekenis van het woord: de collectieve mentale programmering die de leden van één groep of categorie mensen onderscheidt van die van andere. Men noemt dit ook wel de cultuur met een kleine c. Hiermee worden niet alleen op het oog makkelijk waarneembare aspecten bedoeld als groeten, de fysieke afstand die men tot anderen bewaart, maar ook moeilijker waarneembare aspecten als de wijze waarop men met machtsverhoudingen omgaat, of men regels belangrijk vindt of niet, of men duidelijk en expliciet zegt wat men wil of dat men liever impliciet communiceert enz.

In het moderne vreemde talen onderwijs houdt kennis van een vreemde taal dan ook niet alleen taalkundige kennis in, maar ook kennis van de pragmatiek, regels van sociolinguïstische en socio-culturele gepastheid en regels voor verbale en niet-verbale communicatiestrategieën.

In de bestaande cursussen Nederlandkunde en Nederlands voor buitenlanders wordt aan cultuur in de antropologische zin van het woord weinig of geen aandacht besteed. Voor een effectieve communicatie in het Nederlands is het echter van belang dat buitenlandse studenten Nederlands op de hoogte zijn van de cultuur in Nederland en België en van de verschillen daarin tussen beide landen. In opdracht van de Nederlandse Taalunie hebben wij daarom een cursus ontwikkeld (web site: www.taalunieversum.org) waarin wij proberen docenten Nederlands extra muros de motivatie, achtergrondinformatie en didactische handreikingen te geven om hun studenten vertrouwd te maken met de cultuurverschillen tussen Nederland en Vlaanderen en de verschillen tussen de eigen cultuur en Nederland en Vlaanderen. In het volgende geven we een overzicht van de inhoud van de cursus (2) en de mogelijke toepassingen ervan (3).

2 *Inhoud*

Het doel van de cursus is de docenten Nederlands de middelen te verschaffen hun studenten bewust te maken van cultuurverschillen in communicatie in het algemeen, die tussen de Belgische en Nederlandse onderling en de cultuurverschillen tussen hun eigen cultuur en de Nederlandse en Belgische. Daarnaast moeten de studenten inzicht krijgen op welke wijze ze met deze verschillen kunnen omgaan en voor welke keuzes ze daarbij staan.

Deze stof wordt behandeld in zes hoofdstukken die wij in het onderstaande kort samenvatten. Elk hoofdstuk bevat een aantal oefeningen en cases die de studenten bewust maakt van cultuurverschillen in communicatie. De (mogelijke) interpretaties van de antwoorden in de oefeningen en de oplossingen van de cases zijn opgenomen in een docentenhandleiding. Uiteraard hoeven niet alle oefeningen en cases behandeld te worden. Het is aan de docent om die keuzes te maken die het meest past bij zijn of haar publiek.

Hoofdstuk 1 is getiteld *Interculturele communicatie* en gaat over algemene zaken: het verschil tussen cultuur met een grote C en cultuur met een kleine, en verschillen tussen culturen in communicatie. Aan de hand van een communicatiemodel wordt aangetoond dat wanneer mensen uit twee verschillende culturen met elkaar communiceren, de kans op miscommunicatie zeer groot is.

In hoofdstuk 2, *Culturen categoriseren: de speurtocht naar basiswaarden* wordt ingegaan op een aantal cultuurspecialisten die hebben geprobeerd om verschillen in waarden, de kern van cultuur die tot de grootste misverstanden lijkt, terug te brengen tot zogenaamde basiswaarden. Achtereenvolgens wordt aandacht besteed aan de antropoloog Edward T. Hall (1976), de managementgoeroes David Pinto (1990) en Kluckhohn & Strodtbeck (1961), Fons Trompenaars (1993) en cultuurpsychologen.

Hoofdstuk 3 *Hofstedes speurtocht naar basiswaarden* gaat over de methodologie en de resultaten van het onderzoek van Geert Hofstede (1980, 1991). Aan zijn werk is een apart hoofdstuk gewijd omdat hij een van de weinigen is die empirische data over cultuurverschillen heeft verzameld en omdat uit zijn onderzoek naar voren is gekomen dat er grote cultuurverschillen tussen Nederland en Nederlandsprekend België zijn. Volgens hem (Hofstede 1980:335) zijn er geen twee landen met een gemeenschappelijke grens en een gemeenschappelijke taal die in cultureel opzicht zo van elkaar verschillen. Wij bespreken de cultuurdimensies die Hofstede onderscheidt – Machtsafstand, Collectivisme/Individualisme, Masculiniteit/Femininiteit, Onzekerheidsvermijding en Confuciaans Dynamisme – en hun samenhang met communicatie en zaken als motivatie, conflict veroorzaken, organisatiecultuur, religie.

Hoofdstuk 4, *Een taal, twee culturen. Overeenkomsten en verschillen tussen Nederland en België* is gewijd aan de cultuurverschillen tussen Nederland en België en de mogelijke historische oorzaken ervan. Eveneens worden in dit hoofdstuk de resultaten gepubliceerd van herhalingen van het onderzoek van Hofstede. Daaruit blijkt dat de verschillen tussen Nederland en Vlaanderen die Hofstede in de jaren '70 vond, er anno 1998 voor het grootste deel nog steeds zijn.

Hoofdstuk 5 *Communicatieovereenkomsten en -verschillen tussen Nederland, Nederlandstalig België en andere culturen* is een zeer uitgebreid hoofdstuk. We behandelen er geordend naar cultuur de verschillen en overeenkomsten tussen die cultuur en Nederland en Nederlandssprekend België. Van elk land is eerst een profiel

gemaakt in termen van de dimensies van Hofstede, Hall en Pinto en vervolgens is dit profiel vergeleken met de profielen van Nederland en Nederlandssprekend België. Voor elke landengroep geven we een overzicht van de problemen die er te verwachten zijn in de communicatie met Nederland en Nederlandssprekend België. Achtereenvolgens komen aan de orde: Europese culturen (verdeeld naar Angelsaksische, Germaanse, Noordse, Romaanse en Oost-Europese), Aziatische, Arabische en Afrikaanse. Tot de Europese culturen zijn ook die culturen gerekend die grotendeels door Europeanen zijn beïnvloed, zoals de Angelsaksische in de Verenigde Staten en de Latijnse in Midden- en Zuid-Amerika. In dit hoofdstuk staan cases die de theorieën illustreren.

Uiteraard is het niet de bedoeling dat de docent dit hele hoofdstuk behandelt. Docenten kiezen het gedeelte dat voor hun studenten interessant is: zo kan de docent in Indonesië alleen het gedeelte over Aziatische culturen bespreken en de docent in Londen alleen het deel over de Angelsaksische culturen.

Het laatste hoofdstuk *Omgaan met cultuurverschillen* bespreekt in het kort welke mogelijkheden er zijn om met cultuurverschillen om te gaan en wat er met iemand gebeurt die in het buitenland verblijft en/of weer uit het buitenland terugkomt (cultuurschok).

De cursus wordt afgesloten met een bibliografie en een index van landen.

3 *Wie heeft er wat aan?*

Het primaire doel van de cursus is de docenten Nederlands in het buitenland de leermiddelen te verschaffen om hun studenten effectiever te laten communiceren in het Nederlands. De cursus staat centraal in de neerlandistiek Extra Muros, omdat hij niet alleen raakvlakken heeft met taal- en communicatieonderwijs, maar ook met literatuur- en vertaalonderwijs of met onderwijs in de zakelijke communicatie. Kennis van de waarden in Nederland en Vlaanderen is belangrijk om de taaluitingen correct te interpreteren. Zo heeft de zin "de directeur zegt..." in Nederland een andere betekenis dan in Vlaanderen, omdat Nederland een cultuur is met een relatief lage

Machtsafstand, en Vlaanderen een cultuur met een relatief hoge Machtsafstand.

Nu de politieke grenzen binnen de Europese Unie wegvallen, en het vrije verkeer van goederen en mensen de contacten tussen Nederland en België makkelijker maakt, onder andere doordat het mogelijk wordt overal in Europa te werken en te studeren, is het ook voor studenten Intra Muros - en dan niet alleen neerlandici, maar ook bijvoorbeeld studenten bedrijfskunde, medicijnen of informatica - belangrijk kennis te verwerven over de cultuur van de burens.

Bibliografie

- Hall, E.T. (1976) *Beyond Cultures*. Garden City NY. Doubleday Anchor.
- Hofstede, Geert. (1991). *Allemaal Andersdenkenden. Omgaan met cultuurverschillen*. Amsterdam, Contact.
- Hofstede, Geert. (1980). *Culture's Consequences. International differences in work-related values*. Sage Publishers, Newbury Park.
- Hofstede, Geert. (1994). *Values' Survey Module 1994 Manual*. Iric. Maastricht.
- Kluckhohn, C. en F. Strodtbeck. (1961). Values and value orientation in the theory of action: An exploration in definition and classification. In: Parsons, T. en E. Shils (ed.). *Towards a general theory of action*. Cambridge MA, Harvard University Press.
- Oomkes, Frans R. (1994). *Training als beroep. Sociale en interculturele vaardigheid 3*. Amsterdam, Meppel. Boom.
- Pinto, David. (1990). *Interculturele communicatie*. Houten, Antwerpen. Bohn Stafleu Van Loghum.
- Trompenaars, Fons. (1993). *Riding the waves of culture, Understanding Cultural Diversity in Business*. Nicholas Brealey Publishing. London.
- Trompenaars, Fons. (1993). *Zakendoen over de grens. Leren omgaan met andere culturen*. Uitgeverij Contact. Amsterdam/Antwerpen.